

Spelende kinderen horen in het straatbeeld

Vandaag, 19 april, is het Buitenspeeldag. U fronst? Buiten spelen is toch vanzelfsprekend? Dat lijkt nu niet meer het geval. Vandaag schorten tv-zenders zelfs even hun kinderuitzendingen op – staat goed voor het imago – omdat naar hun zeggen het evenwicht tussen buiten spelen/bewegen en tv-kijken belangrijk is. Niet gemopperd echter, deze dag geeft organisaties en overheden de kans hun werking en visie op buiten spelen uit te dragen.

Patrick VERSTUYFT, Peggy DE LAET, Erik DE SMET & Ilse VAN HALST

Ouders moeten overtuigd worden van het belang van het autonome buiten spelen en hun bezorgdheid proberen los te laten. © Mine Dalemans

LAAT KINDEREN HUN SPEL IN EIGEN HANDEN NEMEN

Het onderzoekscentrum Kind & Samenleving (K&S) en de KU Leuven onderzochten tussen 1983 en 2008 de evolutie van het buiten spelen. Het eindrapport stelde dat „buiten spelen op een heel aantal gebieden belangrijk is voor kinderen”. Tegelijk erkende het dat „de ondersteuning van hard cijfermateriaal vooralsnog mager is”. Toch kwam men onder meer tot de bevinding dat in 2008 slechts half zoveel kinderen buiten speelden in het publieke domein als 25 jaar geleden, dat ze „dikwijls” buiten speelden in de eigen tuin, of dubbel zoveel als in het publieke domein, en dat jongens iets meer buiten speelden (55 procent) dan meisjes (45 procent). In 1983 was die verhouding nog 66 tegenover 34 procent.

Gemiddeld spelen kinderen 3,8 keer per week buiten, weet Jantje Beton, een organisatie die opkomt voor het recht van alle kinderen in Nederland om dagelijks vrij en avontuurlijk buiten te spelen en te bewegen. Over de vraag of kinderen al dan niet te weinig buiten spelen zijn onderzoeken echter niet eenduidig, stelt Annelies Bergmans van het Expertisecentrum voor Opvoedingsondersteuning (EXPOO). De tendens is echter dalend. „Kinderen hebben een meer uitgebreide keuze aan activiteiten in clubverband,” zegt Bergmans,

„en ook het aanbod onlineactiviteiten zoals gamen en sociale media is gestegen. Dat snoept tijd af van hun vrije tijd en buitenspeeltijd.”

Buiten spelen, stelde het K&S-onderzoek, is een containerbegrip. „Het gebeurt inderdaad op diverse manieren”, legt Johan Meire, stafmedewerker van K&S, uit. „In de eigen tuin, in de jeugdbeweging, op straat... En je hebt tal van aspecten: een kind dat een toertje maakt met de fiets is iets anders dan kinderen die een kamp bouwen. We stelden onder meer vast dat het fantasiespel was verminderd. Tuinen zijn nu ingericht als een ‘speeltuin’, met trampoline, zandbak en glijbaan en het georganiseerde buiten spelen in jeugdbewegingen, tijdens vakantiecampen of met speelpleinwerkingen floereert. We moeten ons

„Het draait ook om ontmoeten, de wereld zien. Buiten is ook elke dag anders”

er meer zorgen over maken dat het niet-georganiseerde buiten spelen in de publieke ruimte, in straten en op pleintjes, minder vanzelfsprekend wordt.”

Annelies Bergmans somt enkele oorzaken op. „De verkeersdrukke is toegenomen, de mentaliteit is gewijzigd – mensen kennen elkaar minder, kinderen beginnen minder spontaan met elkaar te spelen – en toenemende bebouwing zet de publieke ruimte onder druk.”

Toch is ruimte niet doorslaggevend, zegt het K&S-rapport. „De jongste twintig jaar richten almaar meer gemeenten de publieke ruimte kindvriendelijk in, met meer speelaanleidingen”, weet Johan Meire. „De aandacht voor de zachte weggebruiker loopt daar parallel mee. Positief, maar daarmee los je niet alles op. Wat maakt een straat aantrekkelijk om te spelen? Dat andere kinderen er spelen. Dat is de kern.” Daar is Annelies Bergmans het mee eens. „In een wijk met veel kinderen wordt meer in de publieke ruimte gespeeld,” zegt ze, „ook als er minder speelvoorzieningen zijn dan in een kindarme wijk met gedegen speelvoorzieningen.”

„Op straat moet je ook rekening houden met andere kinderen en met volwassenen, moet je zelf wat verzinnen en moet je afspraken maken. Dat is de grote waarde van ongeorganiseerd buiten spelen: kinderen nemen hun spel in eigen handen. Die zelfstandigheid staat nu onder druk”, meent Johan Meire. Kinderen leren er volgens Annelies Bergmans ook omgaan met onverwachte omstandigheden. „Verdwalen en de weg terugvinden. Het draait ook om ontmoeten, de wereld zien. Buiten is ook elke dag anders.”

Ook de mate van sociale cohesie speelt een rol. Annelies Bergmans: „Waar wijken niet goed samenhangen of waar conflicten zijn, geven volwassenen die verdeeldheid soms door aan hun kinderen. Vroeger speelden kinderen meer buiten omdat

er meer sociale controle was en de ouders meer bereikbaar waren. Vaak was moeder thuis. Waar dat nog het geval is, hebben kinderen meer autonomie. Dat is waarom centrale pleintjes goed werken. Er is sociale controle en de ouders zijn niet veraf.”

„We moeten vooral ouders overtuigen van het belang van het autonome buiten spelen en hen helpen hun bezorgdheid wat meer los te laten”, zegt Johan Meire. Annelies Bergmans vult aan: „Mag een kind zich vuil maken? Spelen ouders soms mee? Zeggen ouders: ‘Voorzichtig, hé’ of zeggen ze: ‘Veel plezier?’ Moedigen ze een evenwicht tussen speeltijd en schermtijd aan? En geven ze zelf het goede voorbeeld?” Voor Bergmans moeten ook scholen en kinderopvang gevoelig worden gemaakt.

„Om buiten spelen te vergemakkelijken, kunnen gemeenten een kader scheppen”, zegt Annelies Bergmans. Het label *Kindvriendelijke Gemeente* zet hen ertoe aan bij alle beslissingen rekening te houden met kinderen en, zeker wat de publieke ruimte betreft, daaraan te werken. Geef kinderen daarin een stem, pleit Bergmans. En ze besluit: „Voorzichtig veilige routes tussen buurten, scholen en speelplekken, dan kunnen kinderen zelfstandig op pad gaan. En creëer een klimaat waarin spelende kinderen niet als overlast worden beschouwd. Ze horen in het straatbeeld.” (PV)

Reageren op dit artikel? Dat kan op lezersbrieven@kerknet.be

Fien Verbeke (6): „Buiten is het zo mooi en er is frisse lucht”

© Liselotte Anckaert

„Ik speel liever buiten dan binnen, omdat het zo mooi is buiten en er frisse lucht is”, vertelt Fien Verbeke (6) uit Oostende. „Ik fiets in onze tuin op mijn nieuwe fiets en soms met mama en papa op de weg. En ik voetbal met Tijs. Dat is mijn broer. Het is leuk als ik win. En ik spring in mijn springtouw. Tijs kan dat niet goed, ik wel”, zegt de meid parmantig. En trots: „Mijn record is veertig. Veel, hé?” Schommelen doet ze in de speeltuin, zo hoog ze kan. In het aanpalende bos waagt ze zich niet. „Alleen in het bos ben ik een beetje bang.” Elk jaar doen Fien en haar grote broer mee met de Buitenspeeldag. „Dan staan er vijf springkastelen. Je kunt je laten schminken en er worden veel spelletjes gespeeld, zoals tikkertje”, babbelt ze honderduit. Eigenlijk zou ze wel altijd buiten willen spelen, bedenkt ze. „Of toch niet, want dan kan ik niet knutselen. En ik zou het ook jammer vinden dat ik niets meer zou bijleren.” (TVH)

Jate Lombahe (10): „Samen spelen is een feest”

© Els Hellinckx

Jate Lombahe (10) uit Merchtem is de jongste van vijf. „Wanneer mijn drie broers en mijn zus thuis zijn en tijd hebben om met mij te spelen, is het feest. Samen spelen vind ik erg leuk, maar dat kan niet altijd, want zij moeten veel studeren. Met mijn broers voetbal ik soms in de tuin. En straks ga ik met mijn zus badmintonnen”, vertelt Jate. Als ze alleen is, speelt ze met haar step. „We hebben ook een speeltuin, aan de overkant van de straat”, klinkt het opgetogen. „Soms mag ik daar in mijn eentje naartoe. Dan houdt mama wel een oogje in het zeil vanuit het huis of werkt ze in de tuin. Niet zo ver van hier is een groot bos waarin we soms fietsen en spelen.” Jate houdt van afwisseling. „Ik speel ook graag spelletjes op de computer. Tijdens het schooljaar mag dat enkel op woensdag, vrijdag en zaterdag. In de vakantie mag dat vaker. Dan komen er ook veel vriendjes spelen. Dat vind ik een ontzettend leuke tijd.” (TVH)

Daan Geldmeyer (11): „In de speeltuinen komen we niet meer”

© Erik De Smet

Voor Daan Geldmeyer (11) uit Antwerpen betekent buiten spelen allereerst voetballen. Dat doet hij in het park, in clubverband of met vrienden. Een tuin is er thuis immers niet. „Ook na schooltijd speel ik wel eens voetbal op het pleintje voor de school”, vertelt hij. „Vroeger deed ik dat niet, maar nu mag dat wel. Als er iemand een verjaardagsfeestje geeft, trekken we vaak naar het park en daar spelen we dan allerlei spelletjes, zoals honkbal of tennis. In de speeltuinen komen we niet meer. Vroeger, toen we kleiner waren, speelden we er wel.” Daan is ook lid van een scoutsgroep. Die trekt er geregeld op uit, ze gaat op kamp en speelt op zondag bij voorkeur op pleintjes in de stad groepsspellen zoals vlaggenroof, levende stratego of schaar-steen-papier. En natuurlijk ook voetbal. „Of we ook in een bos spelen? Met het gezin zoeken we wel eens het Zilvermeer in Mol op of de Kalmthoutse Heide.” (EDS)

BUITENSPEELDAG IN DE STAD

Anders dan tijdens de Buitenspeeldag vorig jaar zullen er straks, op 19 april, geen springkastelen of andere attracties te vinden zijn in Sint-Niklaas. „De stad telt zo al tal van speelmogelijkheden”, zegt Ase Van de Vijver van vzw Jos vzw, het ondersteunende agentschap van de jeugd-dienst in Sint-Niklaas. „Dat potentieel willen we graag eens in de kijker plaatsen.”

Door de Buitenspeeldag in te vullen met uiteenlopende activiteiten op verscheidene locaties hoopt Sint-Niklaas jeugdige inwoners uit hun vertrouwde omgeving te lokken. „Een keertje ravotten op een andere plek levert nieuwe speeltuigen, frisse ideeën en nieuwe vriendjes op”, zegt Van de Vijver. „Op het Sint-Nicolaasplein testen we een kindvriendelijk fietsparcours uit. Die ervaring willen we gebruiken om in de toekomst een kaart te ontwikkelen waarmee de kinderen makkelijk zelf alle openbare speeltoestellen en speelbare kunst, dat is kunst die erom smeeft aangeraakt en vastgepakt te worden, kunnen vinden.”

„Voorts willen we tonen wat je allemaal kunt met wat je tegenkomt”, zegt ze. „Op een bank kun je niet enkel zitten, je kunt ook eroverheen springen of eronderdoor kruipen.” Heel wat jeugdbewegingen en de bibliotheek organiseren avontuurlijke activiteiten in de twee speelbossen van Sint-Niklaas. Andere verenigingen nemen de kinderen mee naar minder groene, maar even leuke speelruimtes.

Ook al wil Sint-Niklaas bovenal het zelfstandig buiten spelen bevorderen, bedoeling is ook ouders op ideeën te brengen. „In onze speelstraat ontdekken ze hoe kinderen op straat kunnen spelen, welke leuke dingen je met stoepkrijt kunt maken, welke spelletjes je met een bal, een steen of een touw kunt bedenken of hoe je met eenvoudige materialen een fiets een hoogst persoonlijke toets geeft.” (PDL)

BUITENSPEELDAG IN DE GEVANGENIS

Terwijl het Oost-Vlaamse Sint-Niklaas zelfstandig buiten spelen zonder franjes promoot, is de Buitenspeeldag binnen de gevangenisuren in Hoogstraten, in de Antwerpse Kempen, net een gelegenheid om kinderen en hun gedetineerde ouder een extraatje te gunnen. Nog tot 30 september kunnen kinderen en ouders spelen op het grasveld en de glijbaan in de gevangenis, aan de rekstok, op de schommel en in de zandbak. De overige maanden van het jaar heeft het kinderbezoek, twee keer maandelijks en maximaal twee uur lang, plaats binnen de muren. Gezelschapsspellen of knutselen behoren daarbij tot de mogelijkheden.

„Spelmomenten zijn belangrijk om de band tussen ouder en kind te behouden”, legt Tine Lenaerts uit. „Vanuit het Centrum Algemeen Welzijnswerk De Kempen bieden we organisatorische ondersteuning tijdens het reguliere kinderbezoek en ter gelegenheid van de twee uur durende Buitenspeeldag. „We moedigen ouder en kind aan in activiteiten die het leukst zijn als je ze samen doet”, zegt Lenaerts. „Wat het buiten spelen betreft, stellen we badminton, voetbal, verstopperij spelen, een zandkasteel bouwen of schommelen voor.”

Omdat ouder en kind slechts een beperkte tijd samen kunnen doorbrengen, benadrukt CAW De Kempen graag het verschil tussen de Buitenspeeldag en de reguliere kinderbezoeken. „Voor de Buitenspeeldag voorzien we een springkasteel en kunnen de kinderen ponyrijden. Onze fotograaf legt de belevissen van die dag vast. Desgewenst wordt er ook een familiefoto gemaakt.”

„Elk jaar kijken de gezinnen van de gedetineerden en de gedetineerden zelf uit naar de Buitenspeeldag. Even vergeeten ze hun zorgen en zijn ze ongedwongen samen met hun kroost”, besluit Tine Lenaerts. (PDL)